

SAHİBİ :

TÜRKİYE İSLÂM ENSTİTÜLERİ
TALEBE FEDERASYONU ADINA
GENEL BAŞKAN

Cahid BALTACI

YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ :

**A. Vehbi
VAKKASOĞLU**

IDARE MÜDÜRÜ :

İSMAİL L. ÇAKAN

BU SAYIDA

SELÂM	İSLÂM MEDENİYETİ
BÂTİNİLERİN TEFİSİRDEKİ YERİ	Doç. Dr. İsmail Cerrahoğlu
MINARELER (Şiir)	Halide Nusret ZORLUTUNA
İSLÂM'DA DİN EĞİTİMİ VE ÖĞRETİMİ	Zeki CÂNÂN
BİR KONUŞMA ÜZERİNE ...	Muhammed PASIÇ
CÜNEYD-İ BAĞDÂDÎ	Asist. Süleyman ATEŞ
AHMED 'B. ÂSİM EL-AN- TAKÎ (v. 220/835)	Dr. A. Subhi FURAT
ZEKAT MUVACEHESİNDE BORÇ VE ALACAKLARIN DURUMU —.....	Ali ŞAFAK
İSLÂM'A HAYRANLIK (Şiir)	İbrahim GÜLEÇ
İKİ MAKALE HAKKINDA DİN EĞİTİMİNDE SAMİMİ MİYİZ?	Prof. Muhammed Hamidullah
İKİNCİ DİL KONGRESİ MÜ- NASEBETİYLE —.....	Dündar FÂNİ
SOKAKLARIN ŞEHİRİ (Şiir)	Mahir İZ
TÜRKLERİN İSLÂM'A YAP- TIKLARI HİZMETLER	Abdurrahim KARAKOÇ
ÇAĞRI (Şiir)	Dr. Y. Ziya KAVAKÇI
TÜRK TOPLUMUNDAKİ BÖ- LÜNME SEBEPLERİ	Rekin ERTEM
İBRET ALINACAK ÇOK ŞEY- LERİMİZ VAR AMA, ALA- BİLEN NEREDE?	Sabri AKDENİZ
SUALLERE CEVAPLAR	Hüsnü DIKEÇLİGİL
GÖRDÜKLERİM (Şiir)	Gazi MERT
TIRAMPACILAR	Muhsin İlyas SUBAŞI
YÂ MUHAMMED (Şiir)	Hilmi KURTULUŞ
MİLLÎ MÜSİKİMİZİ İLERİ GÖTÜRMEK İÇİN NELER, NASIL YAPILMALIDIR? ...	Abdurrahim GÜLER
HABER	Edip ÖZİŞİK
	İSLÂM MEDENİYETİ

İDAREHANE

Türkiye İslâm Enstitüleri Talebe Federasyonu Genel Merkezi
Nuruosmaniye Caddesi No: 82/1
Tel. : 22 46 02

CAĞALOĞLU — İSTANBUL

Haberleşme Ve Havale Adresi :
İSLÂM MEDENİYETİ, P.K. : 1315

S İ R K E C İ

TEMSİLCİLERİMİZ

Ankara: T.I.H.O.M.C.F. Genel Başkanı: Mehmet **KARAMAN**
Kayseri: T.I.E.T.F. İkinci Başkanı : İ. N. **NURSAÇAN**
Konya : T.I.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : Ahmet **FİDAN**
İzmir : T.I.E.T.F. Mah. İcr. Kom. Başk. : Orhan **ÇETİN**

TEKNİK KADRO

Dış Münasebetler : Mahmut **ÖZTÜRK**
Sekreter : Ressam :
Erdoğan **ATAK** Gürbüz **AZAK**
Dizgi ve Baskı : T A N M A T B A A S I — İSTANBUL
Yıl: 1. Sayı: 11
Basıldığı tarih: 15 Haziran 1968

ABONE

Yıllık : 12 sayı, 30. TL.

Altı Aylık : 6 sayı, 15. TL.

Öğrencilere % 20 Tenzilât yapılır.

Yabancı Memleketlere İki kati.

Bir sayısı : 250 Kuruş.

İLÂN TARİFESİ

Dış Kap.: 2 renk 2.500 TL.

Tek renk 2.000 TL.

İç Kapak: 2 renk 1.500 TL.

Tek renk 1.000 TL.

Renkli ilân-sahifesi :

Tamamı : 1.200 TL.

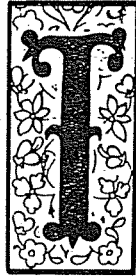
1/2 : 750 TL.

1/4 : 400 TL.

1/8 : 250 TL.

Mecmuamızdaki yazılar me'haz gösterilmeden alınamaz.
Gönderilen yazılar basılsın basılmasin iade edilmez.

Ahmed B. Âsım El- Antâkî (v. 220/835)

ASAVVUF tarihindeki mümtâz mevkii dolayısıyla hayatı hakkında da haklı olarak, fazla bilgimiz olmasını arzuladığımız **Ebû Abdillâh Ahmed Âsım el-Antâkî**, maalesef bu cihetiyle, henüz haklarında vâzih mâlumât elde edemediğimiz sûfilerden farksız durumdadır (1). **El-Hucviri**'nin "Uzun bir ömür yaşadı" (2) şeklindeki ifâdesiyle, 220 h. ye doğru vukû bulan vefâtı nazarı itibara alınır, II. hicri asrın başlarında, nisbesini borçlu olduğu Antakya'da doğmuş olması kuvvetle muhtemeldir. Tabakât kitaplarında

onun **Bişr b. el-Hâris**, **Es-Seri es-Sakati** ve **el-Hâris el-Muhâsibi**'nin akramından olduğuna (3), **Fudayl b. el-İyâd**'la görüştüğüne ve hatta **Etbâ'ut'tâbiin**'den birçok zevâtla tanıştığına (4) dair kayıtlar, biraz da onun değeri hakkında imâda bulunur mâhiyettedirler.

Ahmed b. Âsım el-Antâkî, hocası **Ebû Suleymân ed-Dârânî**'nin (v.215/830) büyük takdirini kazanmış ve onun takdığı "**Câsûs el-kulûb**": (kalbler câsusu) lakabıyla yâdedilegelmişti (5). Kendilerinden rivâyet ettiği zevât arasında **Ebû Muâviye ed-Darîr** ve onun kademesinden olanlar vardı. Başta vefâkâr iki talebesi **Abdulaziz b. Muhammed b. Muhtâr Ed-Dımaşkî** ve **Ahmed b. Ebi'l-Havâri** olmak üzere (6) **Mahmûd b. Hâlid**, **Ebû Zur'a ed-Dımaşkî** (7) ve **Muhammed b. Yûsuf** (8) ile **Abdullah b. el-Kâsım el-Kureşî** (9) ondan rivâyet etmişlerdi.

BİRÇOK bilgiler elde ettiğini, muhtelif usulleri denediğini ve bunların çilesini çektiğini bizzât zikreden (10) **Ahmed b.**

1) **El-Bidâye ve'n-nihâye** sahibi **Ibn Kesir** (v. 774/1337), **Ibn Asâkir**'in, **Ahmed b. Âsım** hakkında uzun bir tercüme-i hal verdiğini zikrediyorsa da (X, 319), bunu tahkik mümkün olamamıştır.

2) **Keşf el-mahcûb**, 159

3) **Tabakât'us-Sulemi**, 137; **Keşf el-mahcûb**, 159 (: **El-Hucviri**'nin, **Ahmed b. Âsım**'in **el-Muhâsibi**'nin müridi olduğuna dair kaydına diğer kaynaklarda tesâdüf olunmuyor).

4) **Keşf el-mahcûb**, 159

5) **El-Bidâye**, X, 318

6) **Hilye**, IX, 280 v. d. d.

7) **Bidâye**, X, 318

8) **Hilye**, IX, 283

9) **Hilye**, IX, 296

10) **Hilye**, IX, 289; ayrıca bk. **Keşf el-mahcûb**, 159

Âsım el-Antâki, Allah'ın zâtı ile birliği hakkındaki bilgiden daha çok gönle şifa verici, kalbi ihya edici ve kulâ elverişli olan herhangi bir ilimle karşılaştığını itiraf eder (11). Onca "Her amel'in önderi bir ilim; her ilmin önderi de Allah'ın inâyetidir" (12). Ahmed b. Ebi'l-Havâri (v. 230/844) onun bir gün "Allah'ımı tanımadan önce ölmek istiyorum" (13) dediğini duymuştu. Bizzat Ahmed b. Ebi'l-Havâriye dediği gibi, ona göre Allah'ı bilme (:ma'rife), Allah'ı ikrâr etmek demek değildi; bilâkis bu, tanıdıktan sonra utanmayı gerektirecek olan bir bilgiydi (14). Nitekim kendisi diğer bir seferinde: "Sadece Allah'ımı tanıyan kimseye gıpta ediyorum ve Allah'ı tanıdıkları zaman utanan âriflerin tanıyışıyla tanımayı arzuluyorum" (15) demişti.

ALLAH hakkında bu şekilde bir bilginin, kulun davranışlarındaki samimiyet için kaçınılmaz bir unsur olacağı meydandadır. Onun "Yeryüzünde senden başka biri, gökte de Allah'tan başka kimse yokmuş gibi hareket et" (16) tarzındaki tavsiyesinin tahakkuku için de daha başkası düşünülemez. Zaten ihlâs ta "İyi bir iş işlediğin zaman, bununlahatırlanmamamı, işinden dolayı büyütülmemeni istemen ve amelinin mükâfatını da Allah'tan başkasından beklememendir" (17). "İhlâsın en faydalısı, senden riyâ'yı, süsü ve gösterişi uzaklaştırandır" (18).

Kendisinin birkoç sözlerini rivâyet etmiş bulunan Muhammed b. Yûsuf, birgün Ahmed b. Âsım'a: "Vâsıtasıyla Allah'a yaklaşabileceğim en üstün şey nedir?" diye sorunca, "İç günahları bırakmandır" cevabını almış, bunun üzerine: "Ne oluyorda iç günahlar dışdakilerden daha ehemmiyetlidir?" diye sormuştu. Muhammed b. Yûsuf'un bu sefer aldığı cevap şuydu: "Sen iç günahları ihlâhtan vazgeçersen, hem dış hem de iç amellerin bozulur" (19).

AHMED b. Âsım el-Antâki, Allah'a karşı gelişler hakkındaki görüşlerini de mezkûr Muhammed b. Yûsuf'un sorusu dolayısıyla

belirtmişti: Günahların en zararlısı, hakikatte günah olduğunu bilmediğindir; daha da zararlısı ise "Allah'a karşı bir günah olduğu halde kendisini ittaatkâr bir davranış zannettiğindir." En faydalı günah ise, gözlerinin önünde canlandırarak ağladığın ve sonra da ayınsını asla yapmadığıdır ki bu da tevbe-i nasûhtur (20). O, kötü hareketlerin dahi faydalı olabilecek hallerini düşünürken, itaatkâr davranışların, yalnız anlama neticesi doğuracağı tehlikelere temas etmekten kendini alamamış ve "İtaatkâr davranışların en zararlısı, kendisiyle günahlarını unuttuğun, ve sayesinde bir emniyet ve gurur duygusu yaşadığıdır" diyerek (21) kulu devamlı teyakkuza ve amellerinden mutlak şekilde emin olmağa davet etmiştir.

"Kalb nurunu, devamlı hüznle elde et; hüznün kapısını derin düşünce ile aç; fikri boş yerlerde ara ve şeytan'dan samimi bir korkuyla, onun istek ve arzularına muhâlefet ederek sakın" (22) diyen Ahmed b. Âsım el-Antâki, kendisiyle mücadele edilmeğe en lâyık olanın iblis olduğunu hatırlatır: "Uğraşılması en lüzumlu olan düşman, sana en yakın en gizli ve fakat yakınlığına rağmen sana en büyük düşman olandır. O bütün düşmanlarını sana karşı tahrik eder. İşte bu düşman da kableri vesveselerle bulandırmaya deruhde etmiş olan İblis'tir" (23). Bu hususta bizlere tavsiyesi şudur: "Bu düşmanla mücadelenizde Allah'ın yardımını isteyin" (24). Esasen isteme muvaffakiyetin kapısıdır: "Mahrum kalmış olan, arzulamayışından dolayı mahrum bırakılmış olandır; isteme, kabul etmenin anahtarıdır; kerim olan Allah istemediği önce de verir, O'nun kulâ olan ihsanlarının çoğu kulun isteyişinden öncedir..." (25).

MESKÜR Muhammed b. Yûsuf, bir defasında ona: "Allah'ın bana en faydalı lufu hangisidir?" diye sorunca: "Seni kendisine karşı günah işlemekten koruması ve itaate muvaffak kılmasıdır" cevabını almıştı. Bu sözül pek muhtasar bulan Muhammed b. Yûsuf, izâhını isteyince, Ahmed b. Âsım: "Yâni sana üç şeyle yardım etmesidir: bunların biri, senin he-

ves ve arzularını frenlemede kâfi gelebilecek bir akıl; diğeri, cehaletini bertaraf etmeğe yetecek bir ilim; öbürü de senden fakirlik korkusunu götürececek bir zenginliktir" tarzında konuşmuştu (26). Zira o, kul için biri beğenilecek diğeri ikisi de kınacak üç hal tasavvur etmekteydi: öğünülecek hal, içinde Allah'ın lufunun olduğu, kendisine aklın ve ilmin delâlet ettiği hal; kınanılacak diğeri ikisi de gaflet ile kulun kendisinden emin olması (:Emn) halleriydi (27). Allah'ın bu en büyük lufunun içinde, ilk başta yer alan akıl, onun üzerinde ehemmiyetle durduğu hususlardan biridir. "Farzları edâ etmek gibi itaatkâr davranış, akıl yokluğu gibi musibet yoktur" (28) diyen Ahmed b. Âsım'a göre aklın en faydalısı, sana Allah'ın nimetlerini tanıtan, onların şükründe yardımcı olan, heves ve arzularının aksine hareket edendir (29). Akıllı kimse, Allah'ın emirlerini düşünen ve kendisine zarar veren fayda sağlayacak olandan ayırt edendir (30)

O, içinde yaşadığı zamandan memnun değildir: "Ben, islâmın başlangıcındaki gibi yalnız olduğu bir devri idrâk etmişim.. Nerede bir âlim görmek istediysem, onu dünyaya meftûn, tâzim edilmeği ve baş olmağı sever halde buldum; nerede bir âbid görmek istediysem, onu kendi ibâdetinden habersiz buldum..." (31) şeklindeki tenkidlerine, bugün elimizde bulunan 37 beyitlik uzunca bir şiirinde de tesâdüf edilir:

- 11) Hilye, IX, 289
- 12) Tabakât'us-Sulemi, 139
- 13) Hilye, IX, 282
- 14) Hilye, IX, 282
- 15) Hilye, IX, 282
- 16) Tabakât'us-Sulemi, 139
- 17) Tabakât'us-Sulemi, 138
- 18) Tabakât'us-Sulemi, 138
- 19) Hilye, IX, 284
- 20) Hilye, IX, 284
- 21) Hilye, IX, 284
- 22) Hilye, IX, 288
- 23) Hilye, IX, 283
- 24) Hilye, IX, 280
- 25) Hilye, IX, 290
- 26) Hilye, IX, 284
- 27) Hilye, IX, 294
- 28) Hilye, IX, 289
- 29) Tabakât'us-Sulemi, 128
- 30) Tabakât'us-Sulemi, 139
- 31) Hilye, IX, 286; Levâküh,

— Haberlere dayanan tecrübe edilmiş bilgilerim var; bunların arasında ilhâm yoluyla elde edilenler olduğu gibi duyduklarım da yer almakta.

— Miadlarını doldurmuş haberler veriyorum; İslâm ilk önce nasıl başlamıştı?

— Sonra tekâmülünü tamamlayınca kadar nasıl gelişti; kullanılmış bir elbise misâli nasıl soldu?

— Söylemeğe başladığım ilk sey, beni İslâm için yaratana hamddir.

— O beni Âdem'in neslinden yarattı; cnler arasında bir şeytan olmadım.

...

— Sonra beni Ahmed'in (Hz. Peygamber'in) dinine soktu ve bana gaybın bilgilerini verdi... (32)

Ancak devrin arzu edilen durumda olmayışı, ümitsizliğe kapılmak için sebep olamaz; Kulun vakt'ini değerlendirmesini bilmesiyle bu halden de istifade mümkündür: "Bu hoş bir ganimettir; ömründen geri kalanı islah et ki geçenler afv edilsin" (33).

AHMED b. el-Antâki'nin muhtelif tabakât kitaplarında bize kadar gelmiş sözleri arasında şunlar da zikredilmelidir:

— Tamâ ateşini ümitsizlik rüzgârıyla söndür (34).

— Tevâzu'un en faydalısı, senden büyülenmeği uzaklaştıran ve gazabı kaldırandır (35).

— Cihâd'ın en faziletli, Hakk'ı kabul etmesi için kendi nefsinle mücadelelerdir (36).

— Allah'ın insanlara ve nebilerine — Onlara salâtu olsun — karşı delili kendi Kitâb'ıdır (37).

— Dünyaya yüz çevirmekten daha iyi bir şey yoktur (38).

— Kalbin yumuşaklığı için akıl sahibi zikr ehlinin meclislerine devam et (39).

— Zenginliğin en faydalısı, senden fark'ı ve fakirlik korkusunu uzaklaştırandır; fark'ın en faydalısı da kendisiyle süslendiğin ve

kendisinden memnun kaldığıdır (40).

— Kendisinden önce afv'ın yer almadığı hiç bir şifâ (:âfiye) yoktur; afv olmazsa belâ gelir (41). Kalbinin salâhını istiyorsan, buna dilin tutmakla yardımında bulun (42).

— Senin kendi günahını ehemmiyetsiz görmek ve içinde bulunduğun halden memnun kalman gibi musibet olamaz (43).

— Kulun kendi nefs'ini az tanımasının alâmeti, hayâ ve korkusunun azlığıdır (44).

— Yakın, Allah'ın, vâsıtasıyla âhiretin ahvâlini görmesi ve bunları bizzât müşâhede etsin diye kendisi ile âhiretin arasında her türlü engeli kaldırması için, kulun kalbine yerleştiği bir nurdur (45).

— Yakın'ın en faydalısı, yakinen bildiğini gözünde büyüten ve bundan başkasını gözünde küçültendir (46).

AHMED b. Âsım el-Antâki'den bugün elimizde iki küçük risâle bulunmaktadır. Bunların biri Devâ dâ el-kulûb va ma'rifet himem en-nefs ve âdâbunû'dur ki, kalbin manevî hastalıkları ile nefse hasredilmiştir. El-Gazzâlî'nin (v. 505/1111) pek sık zikrettiği bu eserin sūfiye arasında hayli tutulduğu da hatırlatılmalıdır. Nitekim el-Hakim et-Tirmizî (v. 320/932), gençlik yıllarında okuduğu bu kitabın tesiri altında kaldığını bizzât imlâ ettiği tercüme-i hâlinde (47) kaydeder. Diğer risâlesi olan Kitâbu's-şubuhât ise, farzlarla ilgili hususlarda izaha muhtaç bazı halleri işler. Her iki risâlede (48) el-Hasan el Basri (49), İbn Sirin, Evzâi, Tâvus, İbn İyâz ve İbn Esbât gibi, sahanın otoritelerine dayanan rivâyetler yer alır.

Hakkında kesin bir tarih olmamakla beraber onun, hocası Ebû Suleymân ed-Dârânî'nin vefât ettiği Dimaşk'ta, hicri 220 (:milâdi 835) senelerine doğru Hakk'ın rahmetine kavuştuğuna muhakkak nazariyle bakılabilir.

32) Hilye, IX, 296-7; Ahmed b. Âsım'ın bundan başka bazı şiirleri el-Bidâye ve'n-nihâye'de (X, 318-9) yer almaktadır.

33) Tabakât'us-Sulemi, 140; Hilye, IX, 281; Sıfat'us-safva, IV, 252

34) Hilye, IX, 288

35) Tabakât'us-Sulemi, 138

36) Hilye, IX, 283

37) Hilye, IX, 295

38) Hilye, IX, 282

39) Hilye, IX, 288

40) Hilye, IX, 283; Tabkât'us-Sulemi, 138; Keşf el-mahcûb, 159 (:El-Huviri, Ahmed b. Âsım'ı, fark'ı tafdil edenlerden kabul etmektedir. Bk. s. 160).

41) Hilye, IX, 293

42) Tabakât'us-Sulemi, 139; R. el-Kuseyriyye, 19.

43) Hilye, IX, 289

44) Tabakât'us-Sulemi, 138.

45) Tabakât'us-Sulemi, 139

46) Hilye, IX, 282; Sıfat'us-safva, IV, 252

47) Buduvv şe'n el-Hakim et-Tirmizî, İsmâil Sâib Efendi Kitapları, (1/1517), var. 210 a-b.

48) Sonuncu risâle, Sprenger tarafından JRASB'de (1856) tetkik mevzuu edilmiştir (Bk. s. 133-150).

KIZIL

ZINDANLARDA

15 YIL...

Usta kalem Cavit Ersen'in, Rus vahşetini, gaddarlığını ve Müslümanlara yaptığı eziyetleri anlatan muazzam eseri, pek yakında çıkıyor.

KIZIL

ZINDANLARDA

15 YIL...